

KONGE OG UNDERSÅT I MORKINSKINNA

Ármann Jakobsson

1. Den glemte genre

I de senere år har der været meget liv i udforskningen af middelalderlitteratur. En af de ting der har været særlig påfaldende er større interesse for periferien af den traditionelle litteraturhistorie. Hvad angår Island og Norge (og det forekommer mere og mere absurd at sætte skel mellem disse to landes middelalderlitteratur), har den som centrum haft islændingesagaerne og Heimskringla, og i periferien har ligget oldtidssagaer og ridder-sagaer, bispesagaer og helgensagaer. Nu er interessen for disse randgener i nordisk middelalderlitteratur vokset ganske betragteligt, og med udgangspunkt i de seneste års forskning kunne man ligefrem hævde at vækstlaget i middelalderforskningen simpelthen har ligget der. Man har fundet romancen og helgensagaen, og middelalderforskernes horizon er blevet udvidet.¹

Få kan benægte at en gang lå kongesagaerne i centrum af den nordiske middelalderlitteratur. Fra 1873 da Storm udgav sin grundlæggende afhandling om Heimskringlas forhold til andre kongesagaer, og indtil 1936 da Bjarni Aðalbarnarson fremlagde sine resultater om det indbyrdes slægtskab mellem kongesagaerne, gik der næppe et år uden at der udkom et betydningsfuldt arbejde. Foruden Storm virkede Gjessing, Finnur Jónsson, Indrebø, Halvdan Koht, Paasche, Sigurður Nordal og Schreiner og arbejdede mere eller mindre med kongesagaerne som helhed. Hovedopgaven var at fastslå det indbyrdes forhold mellem kongesagaerne. Spørgsmålet var hvem der havde brugt hvad og dermed var opgaven at forsøge at skabe en udviklingslinje for kongesagaen som genre. Idéindholdet i sagaerne spurgte man kun om i begrænset omfang, men dog skete der i denne periode den revolution at man anerkendte at sagerne gav udtryk for ideer; de var ikke blot kilder til begivenheder, de var værker af deres tids historikere der beskrev begivenhederne i overensstemmelse med deres eget livssyn. Derimod var man kun lige begyndt at diskutere hvilke ideer der især blev udtrykt i sagaerne. Kongesagaforskerne havde en andet hovedopgave, nemlig bevaringen af dem og problemer i den sammenhæng, deres sandhedsværdi og genetisk slægtskab.

Efter 1936 er der imidlertid sket det at kongesagaerne er forsvundet, og der kunne være grund til at finde dem igen. Der har været så lidt interesse for dem at oversigtsartikler stadig giver mest vægt til de samme elementer som dengang: De kendte kongesagaer nævnes og det indbyrdes genetiske slægtskab mellem dem, men der skrives intet om kongesagaerne som genre, deres egenskaber og særpræg.² Det er ikke kun af respekt for fortiden at Storms, Indrebø og Bjarni Aðalbarnarsons teorier stadig gengives som om de var nye, for de er rent faktisk også nutidens. Der findes intet nyere oversigtsarbejde om islandske kongesagaer, og det har haft til følge at man næsten ikke har diskuteret sagaen som genre eller forsøgt at tage den til nyvurdering. Ganske vist opdeler Sverrir Tómasson dem i biografier (vitae) og nationshistorier (origines gentis) i *Íslensk bókmenntasaga I* og anser disse to for to adskilte genrer, men ikke desto mindre behandler han kongesagaerne under ét hvad man godt kan forstå da han ingen forskning har at bygge på.³

Det var ikke sådan at man simpelthen ophørte med at bedrive forskning i islandske kongesagaer efter 1936, men blikket blev i højere grad rettet mod det specielle end det almene. Således har Jónas Kristjánsson og Bjarni Guðnason fuldstændig ændret vores opfattelse dels af Ólafur saga helga, dels af Skjöldungasaga og Hryggjarstykki. Men endnu har ingen foretaget en tilsvarende undersøgelse af kongesagaen som helhed.

¹ Se f.eks. Ásdís Egilsdóttir. *Hetjur og konungar, riddarar og helgir menn*. Clover (Icelandic Family Sagas, 251) har bemærket at *Norrøn fortællerkunst* fra 1965 markerer den ændring ret tydeligt.

² F.eks. Holtsmark (Kongesaga), Andersson (Norse Kings' Sagas) og Knirk (Konungasögur).

³ *Íslensk bókmenntasaga I*, 358-401. Andersson (King's Sagas) og Whaley (The Kings' Sagas) har drøftet kongesagaforskningens hovedproblemer i nyere artikler.

Desuden drejer udforskningen af kongesagaer sig i endnu højere grad om filologi og genetisk slægtskab end om kongesagaerne som litteratur og historiografi. I 1800-tallet interesserede man sig især for kongesagaerne som kilder til Nordens historie. Efter kritikken fra brødrene Weibull og andre, faldt deres anseelse som kilder, men der manglede stadig basis for at behandle dem som faghistoriske skrifter. Halvdan Koht var den første der ville inddеле sagaerne „ikke bare efter deres kiildesammenhæng, men også efter deres partistilling, deres historiske filosofi“. Så opdelte han sagaerne efter deres ideologi, men Paasche mente at han gik for langt eftersom sagaerne først og fremmest var beretninger om fortiden, ikke stridsskrifter om samtidige begivenheder. Samme kritik gav Lie udtryk for over for analysen af Sverris saga som et propagandaskrift. Man gav udtryk for at sagaernes opgave var at underholde og oplyse og ikke kun at forkynde.⁴

De seneste år har der så været gjort nogle forsøg til at tage kongesagaer til behandling som på samme tid historie og litteratur og knytte dem til europæisk historieskrivning ud fra nye ideer om historie. Vigtigst er her Sverre Bagges arbejder der forsøger at beskrive kongesagaerne som historiske skrifter i kølvandet af f.eks. Johnsen.⁵ Han har derimod fremsat en samlet teori om kongesagaerne der dog først og fremmest er baseret på to skrifter som han ser som modsatte poler: *Historia de antiquitate regum Norwagensium* og Snorri Sturlusons *Heimskringla*. Bagge er blevet kritiseret for ikke at have taget nok hensyn til andre kongesagaer, og man kan måske synes at han begynder på en fuldpløjet mark når han vælger *Heimskringla*, for den er behandlet mere af forskningen end alle andre kongesagaer tilsammen de sidste tres år.⁶ Således har Hallvard Lie undersøgt dens stil mens der ikke er gjort nogen tilsvarende undersøgelse af andre kongesagaer. *Heimskringlas* historiesyn er ligeledes ganske godt behandlet, og der er skrevet meget om værket i oversigtsarbejder.⁷

Heimskringla har holdt sig i centrum af middelalderforskningen selv om andre kongesagaer er glemt, nogle så grundigt at der ikke en gang er foretaget en ordentlig filologisk undersøgelse af dem. *Morkinskinna* er et godt eksempel på dette. Kun 3-4 forskere har behandlet *Morkinskinna* i nævneværdigt omfang som helhed og ikke blot de korte beretninger som man har troet var interpoleret i den (pættir). Ingen islandsk forsker har beskæftiget sig med den i væsentligt omfang siden Bjarni Aðalbjarnarson's tid. Tilsvarende har forskningen af *Fagurkskinna* de sidste 50 år været en dialog mellem 2-3 mennesker. Forskningen af de ældre kongesagaer har været mere omfattende, og man har forsøgt at udrede sammenhængen i kongesagalitteraturen i 1100-tallet, men også her har kun få bidraget.⁸

Der er således flere forskellige grunde til at man kan kalde kongesagaerne for en glemt genre. De er havnet mellem to stole ved nyvurderingen af islandsk middelalderlitteratur.

⁴ Koht. *Sagaenes opfatning av vor gamle historie* (cit. s. 381); Paasche. *Tendens og syn i kongesagaen; Brekke. Sverre-sagaens opphav*, 49-52; Lie. *Egil Nygaard Brekke. Sverre-sagaens opphav* (oppositionsindlæg); Blandt andre der har forsøgt at analysere kongesagaerne som historieskrivning er Johnsen (*Om Theodoricus og hans Historia de Antiquitate Regum Norwagensium*).

⁵ Bagges idéer er bl.a. fremsat i: *Det politiske menneske og det førsttattige samfund; Theodoricus Monachus — Clerical Historiography in Twelfth-century Norway; Snorri Sturluson und die europäische Geschichtsschreibung; Society and Politics in Snorri Sturluson's Heimskringla*; *Ideology and Propaganda in Sverris saga*; *La Sverris saga*, biographie d'un roi de Norvège. I februar havde jeg endnu ikke fået læst hans nyeste arbejde, *From Gang Leader to The Lord's Anointed*.

⁶ Jeg har selv kritiseret dette før (Tvö nýleg rit um Heimskringlu) og i min MA-dissertation (Í leit að konungi) forsøger jeg at sætte *Heimskringlas* kongeideologi i sammenhæng med andre kongesagaer, hvilket Andersson også har gjort i en artikel (*The Politics of Snorri Sturluson*).

⁷ Lie. *Studier i Heimskringlas stil*. Af andre studier i *Heimskringla* nøjes jeg med at henvise til tre nye konferencskrifter: Snorri, átta alda minning, Snorrastefna og Snorri Sturluson.

⁸ Ellehøj (*Studier over den ældste norrøne historieskrivning*), Bjarni Guðnason (*Theodoricus og Íslenskir sagnaritarar; Fyrsta sagan*), Ulset (*Det genetiske forholdet*) og Lange (*Die Anfänge*) har bl.a. behandlet til detaljer de ældre kongesagaer og sammenhængen i kongesagalitteraturen i 1100-tallet.

2. Morkinskinna som håndskrift og saga

Morkinskinna er som allerede nævnt en typisk repræsentant for de glemte kongesagaer. Samlingen har sit navn fra Pormóður Torfasons temmelig negative bedømmelse af det bevarede håndskrift af den, hvad de fleste andre i øvrigt har fundet ufortjent. Men hans bedømmelse af håndskriftet minder om de fleste andres bedømmelse af indholdet. Først for nylig har Morkinskinna fået talsmænd, og det kun få. Håndskriftet Morkinskinna er fra sidste halvdel af 1200-tallet, men det må have haft et forlæg der senere er brugt i Fagurskinna og Heimskringla. Morkinskinnas tekst findes også i håndskriftsfragmenterne AM 325 IV b og XI 3 4to fra 1300-tallet, i en yngre udgave i Flateyjarbók fra 1400-tallet og i forskellige samlinger, Jöfraskinnaversionerne af Heimskringla, Codex Frisianus og Hulda og Hrokkinskinna. Tidligere var man af den mening at Morkinskinna var en rodebunke af mindre skrifter om de enkelte konger der i øvrigt nu er gået tabt men altså samlet af ophavsmanden til Morkinskinna. Dette troede fx Bjarni Aðalbjarnarson og Finnur Jónsson der mente at det var „meningsløst at tale om eller tænke på en forfatter-individualitet“ i Morkinskinna. Indrebø førte imidlertid afgørende argumenter for at Morkinskinna var en selvstændig kongesaga. Hans grundlæggende holdning var at ideer der forudsatte en mængde tabte sagaer rent faktisk byggede på sand. Dette er de fleste enige i, fx Jonna Louis-Jensen.⁹ Denne opfattelse er typisk for udforskningen af kongesagaer i de seneste årtier og har fx været Bjarni Guðnasons ledetråd.¹⁰ Desuden er der de seneste år kastet mere lys på middelalderhistorikerens metode med at indkorporere mindre skrifter i større og udvide dem. Man har gjort sig klart at fortællinger i middelalderen tit var sammensatte af mindre enheder uden at det nødvendigvis indebar at de var en ringere helhed af den grund.¹¹

Ikke desto mindre er Morkinskinnas alder problematisk. Den yngre Morkinskinna er fra sidste del af 1200-tallet, men der har været uenighed om hvilke dele af den der fandtes i den ældre version. Det der genfindes i Fagurskinna og Heimskringla er øjensynlig gammelt; alt andet kunne være interpolationer. Finnur Jónsson og Bjarni Aðalbjarnarson var således af den opfattelse at en stor del af indholdet i Morkinskinna var tilføjelser til den oprindelige version, derunder alt hvad der kan kaldes 'bættir'. Hovedargumentet for dette har været at dette stof ikke passer sammen med hovedfortællingen, er ulogisk eller ekskurser og derfor tilføjelser. Stilen i disse bættir tyder imidlertid ikke på at de er yngre end andre dele af Morkinskinna. På den anden side mangler der udforskning af forskellen i stil mellem bættir og 'hovedfortællingen' som Jonna Louis-Jensen har påpeget, så der foreligger endnu ingen væsentlige filologiske argumenter for at den ældre Morkinskinna har været anderledes end den bevarede version.¹² I Indrebø og Bjarni Guðnasons ånd kunne man endog hævde at man bør regne med at den ældre Morkinskinna har været som den yngre så længe der ikke er fremsat overbevisende argumenter for andet. Man bør derfor regne med at Morkinskinnas tekst er fra ca. 1220. Der har aldrig været tvivl om Morkinskinnas proveniens, og hvis den ældre Morkinskinna stort set har været som den bevarede version, er det næppe muligt at tvivle på at dens forfatter er en Islænding. Af den fremgår klart forfatterens interesse for Island og alt islandsk, især i bættir, men desuden fortælles gerne om kongernes holdning til islændinge, og da der fortælles om Magnus den Blindes fald, omtales det eksplicit at der er faldet to „islenzkir menn“ som man stadig gør på Island når der fortælles om ulykker i udlandet.¹³

⁹ Om Morkinskinnas overlevering og vurderingen af den som saga, se: Finnur Jónsson. Indledning (cit. s. xl); Bjarni Aðalbjarnarson. Om de norske kongers sagaer, 135-73 (især 154-59); Indrebø. Nokre mærknader til den norrøne kongesaga; Heinrich Gimmler. Die Thættir der Morkinskinna, 15-66; Louis-Jensen. Kongesagastudier, 62-108 (især 66-70). Jeg arbejder selv på en doktorsafhandling om Morkinskinna og der vil der blive en mere grundig diskussion om dette.

¹⁰ Se fx: Um Skjöldungasögu; Fyrsta sagan.

¹¹ Denne metode har været behandlet af bl.a. Ryding (Structure in Medieval Narrative, 115-161), Lönnroth (Njáls saga, 41-55 og 68-82) og Clover (The Medieval Saga, 61-108). Clover nævner Morkinskinna i det sammenhæng (s. 172-73).

¹² Louis-Jensen. Kongesagastudier, 69 note 12.

¹³ Morkinskinna, 434. Udg. af Finnur Jónsson bliver herefter henviset til i teksten.

Morkinskinna bygger som andre islandske historiske skrifter på ældre materiale. Det må derfor stå klart at enkelte fortællinger og þættir i den er ældre end den selv. Selv om visse fortællinger i Morkinskinna muligvis har eksisteret selvstændigt, indgår de i Morkinskinna som elementer i en større helhed, som ethvert andet kapitel i en sammensat beretning. Det har ingen mening at skære Morkinskinna i stykker og opdele den i en oprindelig beretning og interpolationer ifølge en eller anden aristotelisk idélære der mindst af alt blev hyldet på den tid da den blev skrevet. I middelalderen var det netop skik at større fortællinger var opdelt i mindre (entrelacement).¹⁴ Morkinskinna er flettet sammen på denne måde, men dermed er ikke sagt at den er usammenhængende så lidt som Njáls saga eller andre sagaer som kan vises at være flettet sammen af kortere beretninger, dvs. þættir. Selv om nogle korte beretninger om islændinge kan have eksisteret som selvstændige, har de en betydning i beretningen der går tabt hvis de tages ud af dens sammenhæng og behandles som selvstændige fortællinger. Hvis det sker, er der ikke meget tilbage af Morkinskinna; den er så højst en lidt mere fyldig version af Fagurskinna. Hvis man derimod behandler Morkinskinna som den helhed den er nu, kan man kalde den en søster til Heimskringla i indhold, alder og proveniens. De er begge to betydelig fyldigere end andre historiske værker om Norges konger. Ældre værker om den norske kongerække handler om kongerne selv og meget lidt om andre. De er oversigter og beskriver hellere med ord end de viser med eksempler. Morkinskinna bebuder derfor en ny æra i kongesagaerne, men fordi den har ligget så tæt ved Heimskringla og Snorri Sturluson, har den ikke fået opmærksomhed som fortjent. Snorris geni har gjort mange forskere blinde for dens værdi. Bjarni Aðalbjarnarson beskriver kongesagaerne der er ældre end Heimskringla således: „Noregskonunga sögur voru að sumu leyti heldur ömurlegar bókmenntir, áður en Snorri tók að fást við þær, margar illa saman settar, illa stílaðar og fullar af ómerkilegu efni.“¹⁵

Hvad angår Morkinskinna, så fælder Bjarni Aðalbjarnarson denne dom over en saga som han aldrig har set, så lidt som nogen anden, nemlig den mytiske Ældre Morkinskinna, og den skyldes en tilbøjelighed som man tit finder i behandlingen af kongesagaer: Snorris arbejder fremhæves på andres bekostning, som om Heimskringlas genialitet mindsker ved at Morkinskinnas kvaliteter anerkendes.¹⁶ Det første skridt til at gendrive dette, er at behandle det historiske skrift der rent faktisk foreligger og ikke en afpillet original der ikke eksisterer. Først da kan man se en sammenhæng hvor Finnur Jónsson og Bjarni Aðalbjarnarson ikke så nogen. Og det er hvad der vil blive gjort et forsøg på i det følgende.

¹⁴ Harris (Genre and Narrative Structure in Some Íslendinga þættir; Theme and Genre in some Íslendinga þættir o.v.) har argumenteret stærkt for at þættir bør tolkes som en autonom litterær genre. Gimmier (Die Thættir der Morkinskinna, 44-66) mener at i Morkinskinna findes både indskudte þættir og andre kortfortællinger som aldrig har eksisteret uden for sagaen. Lars Lönnroth har derimod argumenteret at þættir ikke var en autonom litterær genre i middelalderen (Tesen om de två kulturena, 19-21; The Concept of Genre in Saga Literature) og Lindow deler den mening (Old Icelandic þættir). Ásdís Egilsdóttir (The Icelandic Dream) og Stefanie Würth (Elemente des Erzählens, 113-159 o.v.) har også diskuteret disse kortfortællingers funktion i kongesagaerne. Ásdís Egilsdóttir holdt et seminar om þættir i 1994 og hun henviste mig til Morkinskinna i sin tid.

¹⁵ Bjarni Aðalbjarnarson. Formáli. Heimskringla I, xxxi.

¹⁶ Selv indrebø mente at Morkinskinnas stil og struktur var lidt mangelfuld (Nokre merknader til den norrøne kongesaga, 62). Clover (The Medieval Saga) og Whaley (Heimskringla, 103) har fremført en lignende kritik selv om begge to har diskuteret þættirnirs funktion i sagastrukturen og Whaley har fremholdt Morkinskinnas rolle (The Kings' Sagas, 54). Myten om Morkinskinnas dårlige struktur stammer fra Sigurður Nordal (Snorri Sturluson, 192-6), både han og Lie (Studier i Heimskringlas stil, 66-8) sammenlignede mandjævning-scenen i Morkinskinna og Heimskringla og mener at Heimskringlas skildring er meget bedre men det har Kalinke ikke godkendt (Sigurðar saga Jónsalfara, 164-65). Sammen med Lönnroth (Den dubbia scenen, 68-70) og Andersson (The Politics of Snorri Sturluson) er hun den eneste som har vist Morkinskinna som litteratur nogen interesse, selv om Sverrir Tómasson allerede i 70'erne gav denne elegante beskrivelse af Morkinskinna i en kort artikel: „Morkinskinna, eins og hún er nú, er verk eins höfundar sem kunnir jafnvel til verka og Snorri. Hann kunnir þá list að líta jafnvægi haldast í frásagninni og til þess kryddaði hann hana með dæmisögum.“ (Vinveitt skemmtan og óvinveitt, 68)

3. Morkinskinnas opbygning og ideologi

Hvis man vil forsøge at behandle Morkinskinna som den helhed den er nu og glemme teorier om interpolationer og tabte sagaer, må man først tage fat på problemet omkring Morkinskinnas þættir. Þættir i Morkinskinna er blevet ret grundigt behandlet men altid som små selvstændige beretninger, og man har da fuldstændig overset at de også er kapitler i en fortælling, dele af en helhed, kordeller i et bog. Men hvis man ser sådan på dem, ændres tolkningen af dem i forhold til hvis de kun betragtes som noveller. Det er således korrekt når Bjarni Guðnason hævder at hovedpersonerne i Íslendingabátur er islændinge hvis man anskuer þættir som selvstændige elementer, men det ser anderledes ud hvis man behandler dem inden for Morkinskinna som en helhed.¹⁷ Et eksempel på dette er beretningen om Ívar Ingimundarson.

I 1900-tallet benyttes betegnelsen Þátur om Ívar Ingimundarson, men i Morkinskinna (354) kaldes beretningen „Frá Eysteini konvngi oc Ívan“. Efter alle objektive analysekriterier er Eysteinn hovedpersonen i „Ívars þátur“. Han taler oftere og længere, denne þátur er snarere en beskrivelse af hans personlighed end Ívars, og han er helten i fortællingen, den der løser problemet. Sidst men ikke mindst må man huske på at beretningen indgår i en kongesaga. Den begynder med følgende ord: „I þeimna lvt ma marca er nv mon ec segia hveð dyrpar maþr Eysteinn konvngv var e. hve mioc hann var vinholtr. oc hvg-qvemm eptir at leita vjþ sina astmenn hvat þeim vere at harmi.“ (354) Men inden da gives en beskrivelse af Eysteins styre der ender således: „Eysteinn konvngv [...] var spekingr mikill at viti. oc allra manna var hann friþastr sionom. hvitr a har. meþal maþr avoxt. sniallr i mali. oc en mildasti af fe. oc allra konvnga hefir hann verit ast selastv vjþ sina menn. glaðr oc litlilatir imali.“ (353-4) Det træk der er mest påfaldende i denne beskrivelse af Eysteinn er hvor afholdt han er af sine mænd, og dette understreges i Ívars þátur. Denne beretning er kun bevaret i Morkinskinna og der hører den hjemme. Den passer ind i dens kontekst som smurt.¹⁸

Fortællingen om Ívar og Eysteinn understreger de dele af Eysteins karakter som historien lægger vægt på, og det gør þættir i Morkinskinna i almindelighed. Haraldur gilli beskrives således: „Haralldr konvngv var allra manna milldastr.“ (404) Derefter følger så en þátur om hans gaver til den islandske biskop Magnús Einarsson der afsluttes med ordene: „I þessom lvt ma marca storleti Haralldr konvngs.“ (405) De fleste þættir i Morkinskinna foregår på Haraldur harðráðis tid, og de viser forskellige træk ved ham der nævnes i beskrivelsen af ham i hovedværket. Der omtales han som vis og klog, en stor mand, interesseret i kvad og fortællinger, en ven af islændinge men „þessa heims hofdingi hinn mesti“ og glad for ros (169-71). Þættir i historien viser så at dette passer. Mange af dem handler om fortælling af sagn og fremsigelse af kvad med islændinge i hovedrollen. Her kan nævnes þátur um Íslending sögufróða, þátur Sneglu-Halla og Stúfs þátur. Der og flere andre steder, fx i Halldórs þátur Snorrasonar, nævnes det at kongen godt kan lide islændinge og at de står ham nær. Disse þættir bliver tit trykt separat og fremstår så som noveller om islændinge i udlandet. Men inden for historien får de en anden karakter. Der udtrykkes tydeligt hvor vigtig en rolle islændinge kan spille ved den norske konges hird. Nogle af islændingene i disse þættir minder om hofnarre; de nyder godt af kongens tiltro og velvilje på grund af afstanden, fordi de i Norge udelukkende er afhængige af ham. De er også modige som høvdinge og kritiserer kongen, digter tit Bersöglisvísur.

Ved at analysere þættir om islændinge i Morkinskinna som dele af en større enhed, får man en ny forståelse af dem. Det viser sig at de glimrende lader sig indpasse i kongesagaværkets sammenhæng, endog kan være grundlaget for en forståelse af den. Islændingene der optræder i Morkinskinna er ikke uden forbindelse til hovedhistorien, de er ikke nogen forkludret interpolation. Morkinskinna menes forfattet på Island i perioden 1220-1235. På denne tid var det på mode blandt islandske stormænd at blive hirdmænd hos konger, med Snorri Sturluson i spidsen. Morkinskinnas þættir om islændinge handler om

¹⁷ Bjarni Guðnason. Þættir, 406.

¹⁸ Bjarni Einarsson (Skáldasögur, 50-51) har også bemærket dette. Heinrich Gimmler (Die Thættir der Morkinskinna, 60) ser ud til at tro at den episode ikke har eksisteret udenfor Morkinskinna.

islændinges stilling over for den norske konge. Islændingene der optræder der viser sig næsten undtagelsesløst som fuldstændige ligemænd til de norske hirdmænd og ligefrem deres overmænd, og fortællingerne minder undertiden om den amerikanske drøm der bliver til virkelighed. Det ses der at komplekserne ved at være en lille nation ikke blev skabt i 1900-tallet. Islændingene anses for at være indelukkede og sære og kaldes til fedtlændinge, mörlandar. Islændingene er indskrænkede, heimskir, og Hreiðar heimski, hovedpersonen i en af de kendteste þættir i Morkinskinna, er måske en repræsentant for nationens sjæl i denne henseende. De kommer langt væk fra og er excentriske, men som i tilfældet Hreiðar, viser det sig at der er mere i dem end man ser ved første syn. De er dog yderst bevidste om at de er underlige og temmelig jammerlige. Man betragter skjaldekvadsdigteren Einar Skúlason som et sært fænomen for han lever efter Haraldur harðráðis tid og er i hård konkurrence med andre slags „narre“ (446-48). Selv om Einar er snild og hurtig til at digte, er der tydeligvis dannet en vis kløft mellem skjalden og tilhørerne, for ingen kan lære hans kvad.

Det er kun hvad man kan forvente at der bliver brug for mange eksempler til at vise at Haraldur harðráði er en ven af islændinge. En mand uden stand fra et lille isoleret land kan næppe få bedre anbefaling end denne. Således viser þáttur om Ívar og Eysteinn ikke blot at kongen er en ven af sine mænd men også at islændingen Ívar er hans venskab værdig. Fortællingernes beretninger om islændinges kontakt med konger må have virket styrkende for islændinges selvbevidsthed. De må have følt både at de var små og sære i udlandet, men beretningerne viser at de gjorde deres nytte og var gode undersåtter for kongen. Endvidere viser de at kongen, guds repræsentant på jorden, ikke gjorde forskel på dem og hans landsmænd og at de kunne stole på ham. Dette budskab har haft væsentlig betydning hvis man regner med at disse þættir har været med i den originale version af Morkinskinna der er forfattet i 1220'erne.

Således kan man ikke sige at þættir ikke har noget at gøre med beskrivelsen af Haraldur eller er unødvendige for den. Det gælder ikke blot hans kontakt med islændinge. Mange þættir i værket bekræfter hvad der er Haraldurs vigtigste dyd. I middelalderen var der fire typiske dyder for en konge: visdom (prudentia), styrke (fortitudo), besindighed (temperantia) og dømmekraft eller retfærd (iustitia). De tre første danner tilsammen den sidste som er den vigtigste fordi kongen både sætter loven og skal følge den.¹⁹ I beskrivelsen af Haraldur fremgår det at han har været stærk, og det henviser hans tilnavn til. Det nævnes også at han er „spekingr ath vite. og þath (er) vitra manna mal at eingin madr hafe verit diupuitrare aa ollum Nordrlondun en Haralldr konungr og manna radsniallaztr so ath honum uard allðri radfatt.“ (169-70) Dette gentages i mange þættir. Det fortællendes at han læger en kvinde i Miklagarður (60-62), og han optræder også som læge i den mærkelige fortælling om den syge pige Ingibjörg (195-99). Þórir hundurs slægtning, Þorsteinn, udtaler om ham at „miclo er hann maþr rapgari. oc þrari a þat er honom lecz ilvnd“ (259), og deri samstemmer Magnús góði: „Haralldr frendi er bræggóotr. oc er vant við at sia.“ (133) På grund af kongens dømmekraft, har hans ord mest betydning, og de gentages i beretningen om den unge mand der mistede forstanden („Heilrepi Harallz konvngs“). Der siger Magnús: „Engi maþr er Haralldi konvngi vitrari ilandi þeso.“ (119) Morkinskinnas beretning om Magnús' og Haraldurs fælles kongetid er præget af splid og strid, men de hjælper hinanden med at kurere denne unge mand. Det er tydeligt at Magnús fremtræder som repræsentant for godheden og helligdom mens Haraldur repræsenterer visdom og lærdom (118-20).

Haraldur er imidlertid ikke nogen fuldkommen konge, og det gives der også eksempler på i þættir. Som nævnt kan en konge kun være retfærdig hvis han på én gang er: vis, stærk og besindig. Haraldur mangler hverken visdom eller styrke, men han er meget ubesindig, „fullhugi“ er det ord der anvendes i beskrivelsen af ham, og han mangler tit selvbeherskelse. Det hænder at mister sin selvkontrol og at dømmekraften svigter ham. Således afbryder han Arnór jarlaskáld da denne fremfører et kvad til ham og Magnús (116), i þáttur om Þorvarður krákunef (201) er han sur og nægter at modtage et udmærket sejl af Þorvarður blot fordi en anden islænding har givet ham et ubrugeligt sejl, og i beretningen om Þórir kongebroder går han for langt i sit drilleri (109). Beretningen „Fra Haralldi konvngi oc Brandi orva“ (194-95) handler tilsyneladende om Brandurs gav-

¹⁹ Det har jeg før fremhævet i min MA-dissertation (Í leit að konungi, 159-201).

mildhed og hvorledes Haraldur prøver ham, men i virkeligheden handler den også om betydningen af at kongen udviser besindighed. Haraldur er også til prøve, og på grund af hans ubesindighed er han lige ved at gå for langt i prøven af Brandur og dermed dumpe til prøven. Dog lykkes det meget tit Haraldur at bremse sig selv, for eksempel da Auðun fra Vestfjordene nægter at skænke ham isbjørnen (181-82), og da Stúfur ler over hans fars tilnavn (252). I beretningen „Fra scemton Islendingas“ (199-200) lykkes det ham også at skjule hvad han i virkeligheden synes om fortællerens behandling af hans rejse ud i verden. Og hvis Haraldur behersker sig, er han en retfærdig konge.

Disse eksempler på at det går vekslende godt for Haraldur alt efter hvor godt han behersker sit temperament, gives i þættir. Der kan det vises som ellers skulle siges med ord. Jeg kan ikke være enig med Indrebø om at disse þættir giver et negativt portræt af Haraldur og således modvirker den beskrivelse der gives i „hovedberetningen“.²⁰ Tværtimod viser både hans gode og dårlige sider sig i disse þættir. Haraldur er derfor slet ikke nogen negativ person i Morkinskinna, han er sammensat og tredimensional, faktisk så meget at Bjarni Aðalbjarnarson fandt årsag til at undre sig: „Þættir Msk. leiða í ljós all-ólíka eiginleika í fari Haralds svo að mönnum verður varla ætlað að trúa, að hann hafi í rauninni verið svo blandinn.“²¹ Denne iagttagelse af Bjarni er af samme type som hans og Finnur Jónssons analyse af ulogisk stof, digressioner og interpolationer i sagaen. Det forekommer Bjarni utænkeligt at Haraldur kan optræde rigtigt og forkert efter omstændighederne, at han skiftevis er fornuftig og ufornuftig, undertiden er glad og undertiden sur, undertiden behersket og undertiden ubehersket. Kort sagt er det som om Bjarni tror at en mand der komponerer et historisk værk som Morkinskinna ikke kan være bevidst om den menneskelige naturs mangfoldighed. Han overser også at þættir er eksempler, både om kongerollen generelt og om hvordan enkelte konger udfylder den.

Fortællingen om Ivar Ingimundarson og beskrivelsen af Haraldur, dels i þættir og dels i den såkaldte „hovedberetning“ er to eksempler på hvordan det giver en ny forståelse af disse þættir at overveje formålet med dem i hovedberetningens kontekst og betragte den ideologi der fremtræder i sagaen som helhed. Samtidig viser dette at Morkinskinna er en narrativ helhed, og dermed gendrivs vigtige argumenter for at þættir og andet stof er interpolationer i sagaen, nemlig dem om at de ikke hører hjemme der, er digressioner uden betydning. Alligevel er i hvert fald nogle þættir narrative helheder, og der er per se intet at indvende mod at tolke dem som betydningsmæssige helheder, men de findes også som dele af en større helhed, og deres betydning ændrer sig når de læses ind i den sammenhæng. Således er der to þættir i Morkinskinna der direkte danner indgang til drabet af Einar þambarskelfir, „Fra islenzskum manne“ og „Um klok raad Haraldz konungs“ (172-77). Der ses hvordan Einar optræder som en konge og tilegner sig værdier som rettelig tilhører kongen. Einar holder sig længe inden for visse grænser, men til sidst går det ikke længere: „Haralldr konungr mællti. ríkr erttu Einar ef þu ert konungr yfir landeno helldr enn ek þu eg se so kalladr.“ (174) Her er Einar gået for vidt, og sagaen mener at Haraldur er i sin fulde ret og siger at han har „lengi bundiz oc stíltan sic af“ (180).

Disse þættir har således i Morkinskinna til opgave at demonstrere Einars hovmod, og det er tit tidligere i sagaen. Da Magnús góði bliver konge, gøres han til „forsiamadr Magnús og föstrfadir hans“ og dermed rigsforstander, men dog på den betingelse „ath þu sverrir honum adr trunadareid“ (19) hvilket Einar gør tvøvende, så hovmodig er han. Da Haraldur bliver konge, kommer de straks på kant med hinanden, og Haraldur anklager Einar for hovmod: „goþr veri sa dagr er þinn ofsi steypiz. oc sva sem nv ertv hoþfi heri en aþrir. scyldir þv bratt hoþfi legr.“ (108-09) Einar forekommer undertiden temmelig ubehersket som det fremgår da han hidser sig op over for Magnús góði (115), men tit fremtræder hans „storlyvde“ positivt (146). Inden Einar dræbes, fremgår det klart at han er begyndt at lide af hovmod. Inden de omtalte små beretninger står der at der er opstået

²⁰ Indrebø (Harald Hardråde i Morkinskinna) havde før fremsat den teori at i Morkinskinnas þættir var Haralds negative side fremsat, i uoverensstemmelse med „hovedfortællingen“. Men den teori har grund i den ide at þættir er interpoleret i Morkinskinna. Jfr. Andersson. The Politics of Snorri Sturluson.

²¹ Formáli. Heimskringla III, xxxviii. Selvfølgelig finder Bjarni den „korrekte“ skildring af Haraldur i Heimskringla: „Par er mynd Haralds þann veg mótuð, að flestir munu hafa látið sannfærast um, að hún er sönn.“ (xlii) Denne bemærkning kunne nærmest kaldes den islandske skoles trosbekendelse.

„greinir“ mellem Haraldur og Einar, og grunden er følgende: „Einar villdi jafnazth uid konung j rikdom sinum allt j Þrændalogum. og [...] varla matte konungur koma fram malum sinum fyrir ofriki Einars.“ (171) Derefter går det galt selv om dråben der får bægeret til at løbe over, er at Einar falder i søvn mens Haraldur fortæller ham historier om sin ungdoms bedrifter i Miklagarður og andre steder! (178)²²

Forskellen på behandlingen af Einars og Haraldurs kamp i Heimskringla og Morkinskinna er først og fremmest på grund af disse þættir i Morkinskinna. I Heimskringla findes der blot en kort indledning til drabet hvor der siges at Einar er „inn vinsælti maðr“ og Haraldur kaldes „ríklundaðr“ og Einar siges forsvare folk mod hvad han kalder Haraldurs „ólog“ Beskrivelsen af selve drabet sker så godt som udelukkende fra Einars synsvinkel, og Heimskringlas sympati følger tydeligvis Einar.²³ Men denne forskel ses ikke kun i Heimskringlas sympati med Einar. I Morkinskinna er der tit to på scenen der konkurrerer om magten. Først Magnús góði og Sveinn Alffusson, så Magnús og Haraldur harðráði, så Haraldur harðráði og Einar þambarskelfir, Haraldur harðráði og Sveinn Úlfsson, Magnús berfættur og Sveinn Úlfsson, Eysteinn og Sigurður Jórslafari, Haraldur gilli og Magnús blindi og til sidst Eysteinn, Sigurður og Ingi. Denne store vægt på perioder hvor der kæmpes om magten, har tilsyneladende et bestemt formål, for i de fleste tilfælde tager Morkinskinna klar stilling. Således gør de fleste þættir der foregår mens både Magnús góði og Haraldur harðráði er ved magten, lidt ud af Haraldur på bekostning af Magnús. Da Magnús dør og Haraldur kæmper med andre om magten, fx Einar þambarskelfir og Sveinn Úlfsson, sker der imidlertid det at tonen i fortællingen støtter Haraldur.

I Morkinskinna er holdningen til enevælde klar: Det skaber problemer hvis der er mere end én konge, og det er helt umuligt hvis andre begynder at kappes med kongen og gøre sig til hans ligemænd. Derfor går det galt for Einar, Steigar-Þórir og alle andre der forsøger at sætte sig op mod kongen. I Heimskringla kommer en anden opfattelse til udtryk: Der er opfattelsen tilsyneladende den at det havde været bedre for Olaf den Hellige at forlige sig med Erlingur Skjálgsesson, og det kritiseres ikke at Einar sidder nordpå i landet og „þjónaði ekki konungi.“²⁴ Sympatien i Heimskringla ligger ikke hos kongen men modsat Morkinskinna hos Erlingur og Einar. Her er de to værker uenige om tolkningen af historien, og det er fristende at sætte det i forbindelse med deres nedskrivningstid. Begge værker er sandsynligvis skrevet i perioden 1220-1240 hvor Norge blev styret af en konge og en jarl, Hákon og Skúli. Morkinskinna går ind for at der kun er én der styrer, kongen. Heimskringla derimod mener at fællesstyre er en god ting selv om der styres af andre end konger. Derfor må man konkludere at Heimskringla følger Skúli jarls parti, og dens forfatter, Snorri Sturluson, var netop en af dem der støttede ham og som senere kom ud i at blive rebel mod kongen, ligesom Einar þambarskelfir og Erlingur Skjálgsesson, og med tilsvarende følger. I Morkinskinna og Heimskringla svæver Skúli jarl Bárðarson over vandene; han er Einar þambarskelfir og Erlingur Skjálgsesson. Af værkernes fremstilling kan man slutte sig til deres holdning til samtidig politik i Norge.²⁵

Det er imidlertid umuligt at konkludere noget om Morkinskinnas fremstilling af Einar þambarskelfir uden at inddrage þættir. Hvis man forbigår de þættir der kommer inden drabet af ham, ændrer alle præmisser for en tolkning af begivenhederne sig totalt, og så har den der skrev den yngre Morkinskinna været ikke så lidt af en forfatter hvis de þættir ikke har fandtes i den oprindelige version af værket. Desuden er det svært at forstå hvorfor den vægt som værket lægger på fællesstyre mellem konger og følgerne af det, er så stor hvis værket i dets nuværende form ikke er forfattet i 1220'erne da kong Hákon og Skúli jarl først styrede landet sammen og siden stredes om magten over Norge. Således må vores forestillinger om forholdet mellem ur-Morkinskinna og den bevarede knytte sig til en analyse af værkets ideologi.

²² Dette har jeg nævnt før (Að sofna undir sögum).

²³ Heimskringla III, 122-26.

²⁴ Heimskringla II, 267.

²⁵ Det må være indlysende at jeg fuldstændig forkaster Bjørgø's idé (Samkongedømme kontra einkongedømme, 2) at Heimskringla lægger vægt på konflikter og problemer i samkongedømmet da Bjørgø helt ignorerer Morkinskinna. Andersson (The Politics of Snorri Sturluson) har imidlertid forsøgt at tage Morkinskinna med i regningen.

4. Konklusion: Undervisning med eksempler

En analyse af forholdet mellem þættir og andet stof i Morkinskinna tyder på at de oprindelig hører hjemme i værket. Den kan også forklare Morkinskinnas narrative metode. Þættir understreger hvad der nævnes i personbeskrivelserne af kongerne; de demonstrerer hvad der siges. Derfor kan man kalde dem eksempler. Men ikke blot til tydeliggørelse af beskrivelsen af de enkelte konger, for þættir handler dels om kongens rolle og hvorledes en ideel konge skal være, dels viser de den ideelle opførelse for undersåtter. Fortidens historie anvendes som vejledning til dem der lever i samtiden, og ikke mindst islændinge, om hvordan man skal opføre sig ved hirden. Morkinskinnas þættir handler således om høflighed (courtoisie) i ordets oprindelige betydning. Morkinskinna er både en fremstilling af fortidens historie og en lærebog hvor der anvendes den middelalderlige undervisningsmetode at undervise med eksempler.²⁶ Som tidligere nævnt er den forfattet ved den tid da islændinge begyndte at blive hirdmænd hos den norske konge. Den praktiske værdi af et historisk værk der samtidig kan fungere som en slags håndbog i opførelse ved hirden, har derfor været stor.

Det er måske på sin plads at dvæle et øjeblik ved denne periode, 1220'erne. Det er på mange måder en interessant periode i islandsk og nordisk litteraturhistorie. I 1226 blev Tristrams saga oversat til norrønt sprog på initiativ af den norske kong Hákon Hákonarson, og dermed begyndte ridderlitteraturen sit indtog i Norden. Det er et forhold der knytter an til Morkinskinna, for Morkinskinna er efter min opfattelse en ridderlig kongesaga, ikke blot fordi den handler om høflighed, men også fordi i den sætter undersåterne i centrum sammen med kongen. Den handler om undersåtter i kongens tjeneste, fuldstændig på samme måde som den høviske litteratur og den tilknytning må være værd en nærmere undersøgelse.

Oversætning: Peter Rasmussen

Bibliografi

1. Udgaver

Morkinskinna. Udg. Finnur Jónsson. København 1932.

Heimskringla II. Udg. Bjarni Aðalbjarnarson. Íslenzk fornrit XXVII. Rvk 1945.

Heimskringla III. Udg. Bjarni Aðalbjarnarson. Íslenzk fornrit XXVIII. Rvk 1951.

2. Anden litteratur

Andersson, Theodore M. *King's Sagas (Konungasögur). Old Norse-Icelandic Literature. A Critical Guide.* *Islandica XLV.* Carol J. Clover og John Lindow., udg. Ithaca og London 1985, 197-238

Andersson, Theodore M. *Norse Kings' Sagas. Dictionary of the Middle Ages (9)* 1987.

Andersson, Theodore M. *The Politics of Snorri Sturluson. Journal of English and Germanic Philology (93)* 1994, 55-78.

Ármann Jakobsson. *Í leit að konungi. Konungsmynd íslenskra konungasagna.* Ikke udgivet MA-dissertation, Háskóli Íslands. Reykjavík 1996.

²⁶ Se f.eks. Bynum. *Jesus as Mother*, 36-43, 53.

- Ármann Jakobsson. Að sofna undir sögum. **Þorlákstíðir sungnar Ásdísar Egilsdóttur fimmtugri 26. október 1996**. Reykjavík 1996, 11-13.
- Ármann Jakobsson. Tvö nýleg rit um Heimskringlu. **Skáldskaparmál (4) 1996**.
- Ásdís Egilsdóttir. The Icelandic Dream. Nationality and the Ideology of Kingship in the Old Icelandic Short Narrative. Foredrag i University of Nottingham 31. maj 1995.
- Ásdís Egilsdóttir. Hetjur og konungar, riddarar og helgir menn. Íslensk fræði í fortíð, nútíð og framtíð. **Afmælimálþing Mímis í Háskólabíói, 12-13. október 1996**. Mímir (44) 1997.
- Bagge, Sverre. Det politiske menneske og det førstatalige samfunn. **Historisk tidskrift (68) 1989, 227-45**.
- Bagge, Sverre. Theodoricus Monachus — Clerical Historiography in Twelfth-century Norway. **Scandinavian Journal of History (14) 1989, 113-33**.
- Bagge, Sverre. Snorri Sturluson und die europäische Geschichtsschreibung. **Skandinavistik (20) 1990, 1-19**.
- Bagge, Sverre. **Society and Politics in Snorri Sturluson's Heimskringla**. Berkeley o.v. 1991.
- Bagge, Sverre. Ideology and Propaganda in *Sverris saga*. **Arkiv för nordisk filologi (108) 1993, 1-18**.
- Bagge, Sverre. La *Sverris saga*, biographie d'un roi de Norvège. **Proxima Thulé (2) 1996, 113-28**.
- Bjarni Aðalbjarnarson. Om de norske kongers sagaer. Skrifter utgitt av det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo II. Hist.-Filos. Klasse 1936, no. 4. Oslo 1937, 135-73.
- Bjarni Aðalbjarnarson. Formáli. Heimskringla I. Udg. Bjarni Aðalbjarnarson. Íslenzk fornrit XXVI. Reykjavík 1941.
- Bjarni Aðalbjarnarson. Formáli. Heimskringla III. Udg. Bjarni Aðalbjarnarson. Íslenzk fornrit XXVIII. Reykjavík 1951.
- Bjarni Einarsson. **Skáldasögur. Um uppruna og eðli ástaskáldsagnanna fornu**. Reykjavík 1961.
- Bjarni Guðnason. **Um Skjöldungasögu**. Reykjavík 1963.
- Bjarni Guðnason. Theodricus og íslenskir sagnaritarar. **Sjöftu ritgerðir helgaðar Jakobi Benediktssyni 20. júlí 1977**. Einar Gunnar Pétursson og Jónas Kristjánsson, udg. Reykjavík 1977, 107-20.
- Bjarni Guðnason. **Fyrsta sagan. Studia Islandica 37**. Reykjavík 1978.
- Bjarni Guðnason. Þættir. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder fra vikingetid til reformationstid (20) 1978, 405-10.
- Bjørge, Narve. Samkongedømme kontra einekongedømme. Ein analyse av norsk kjeldemateriale i historiografisk perspektiv. **Historisk tidsskrift (49) 1970, 1-31**.
- Brekke, Egil Nygaard. **Sverre-sagaens opphav. Tiden og forfatteren. Skrifter utgitt av Det norske Videnskaps-akademi i Oslo. II. Hist.-filos. kl. 1958, no. 1**. Oslo 1958.
- Bynum, Caroline Walker. **Jesus as Mother. Studies in the Spirituality of the High Middle Ages**. Berkeley 1982.
- Clover, Carol J. **The Medieval Saga**. Ithaca 1982.
- Clover, Carol. Icelandic Family Sagas (*Íslendingasögur*). **Old Norse-Icelandic Literature. A Critical Guide. Islandica XLV**. Carol J. Clover og John Lindow, udg. Ithaca and London 1985, 239-315.
- Ellehøj, Svend. **Studier over den ældste norrøne historieskrivning. Bibliotheca Arnemagnæana 26**. København 1965.
- Finnur Jónsson. Indledning. **Morkinskinna**. Udg. Finnur Jónsson. København 1932, iii-xl.
- Gimmler, Heinrich. **Die Thættir der Morkinskinna. Ein Beitrag zur Überlieferungsproblematik und zur Typologie der altnordischen Kurzerzählung**. Frankfurt a.M. 1976, 15-66.
- Harris, Joseph. Genre and Narrative Structure in Some Íslendinga þættir. **Scandinavian Studies (44) 1972, 1-27**.
- Harris, Joseph. Theme and Genre in some Íslendinga þættir. **Scandinavian Studies (48) 1976, 1-28**.

- Holtmark, Anne. **Kongesaga. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder fra vikingetid til reformationstid** (9) 1964, 41-6.
- Indrebø, Gustav. Harald Hardraade i Morkinskinna. **Festskrift til Finnur Jónsson** 29. maj 1928. København 1928, 173-80.
- Indrebø, Gustav. Nokre merknader til den norrøne kongesøga. **Arkiv för nordisk filologi** (54) 1939, 58-79.
- Íslensk bókmenntasaga I. Forfattere: Vésteinn Ólason (redaktør), Sverrir Tómasson og Guðrún Nordal. Reykjavík 1992, 358-401.
- Johnsen, Arne Odd. **Om Theodoricus og hans Historia de Antiquitate Regum Norwagensium**. Avhandlinger utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. II. Hist.-filos. klasse, no. 3. Oslo 1939.
- Kalinke, Marianne. *Sigurðar saga Jónsalafara*: The Fictionalization of Fact in *Morkinskinna*. **Scandinavian Studies** (56) 1984, 152-67.
- Knirk, James E. **Konungasögur. Medieval Scandinavia. An Encyclopedia**. Hovedredaktør: Philip Pulsiano. New York og London 1993.
- Koht, Halvdan. **Sagaens opfatning av vor gamle historie**. Foredrag i den norske historiske forening 24de november 1913. **Historisk Tidsskrift** (5.2) 1914, 379-96.
- Lange, Gudrun. **Die Anfänge der isländisch-norwegischen Geschichtschreibung**. *Studia Islandica* 47. Reykjavík 1989.
- Lie, Hallvard. **Studier i Heimskringlas stil**. Dialogene og talene. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. II. Hist.-filos. klasse 1936, no. 5. Oslo 1937.
- Lie, Hallvard. Egil Nygaard Brekke. Sverre-sagaens opphav (andmæli). **Historisk tidsskrift** (40, 2) 1960, 25-40.
- Lindow, John. **Old Icelandic þáttir: Early Usage and Semantic History**. *Scripta Islandica* (29) 1978, 3-44.
- Louis-Jensen, Jonna. **Kongesagastudier. Kompilationen Hulda-Hrokkinskinna**. *Bibliotheca Arnarnagæana* 32. København 1977.
- Lönroth, Lars. **Tesen om de två kulturerna**. Kritiska studier i den isländska sagaskrivningens sociala förutsättningar. *Scripta Islandica* (15) 1964.
- Lönroth, Lars. **The Concept of Genre in Saga Literature**. *Scandinavian Studies* (47) 1975, 419-26.
- Lönroth, Lars. **Njáls saga. A critical introduction**. Berkeley 1976.
- Lönroth, Lars. **Den dubbla scenen**. Muntlig diktning från Eddan till ABBA. Stockholm 1978.
- Norrøn fortællerkunst. **Kapitler af den norsk-islandske middelalderlitteraturs historie**. Hans Bekker-Nielsen, Thorkild Damsgaard Olsen og Ole Widding ritstyrede. København 1965.
- Paasche, Fredrik. **Tendens og syn i kongesagaen**. *Edda* (17) 1922, 1-17.
- Ryding, William W. **Structure in Medieval Narrative**. Mouton 1971.
- Sigurður Nordal. **Snorri Sturluson**. Reykjavík 1920.
- Snorrastefna 25-27. júlí 1990**. Úlfar Bragason, udg. Reykjavík 1992.
- Snorri, átta alda minning**. Reykjavík 1979.
- Snorri Sturluson. Kolloquium anlässlich der 750. Wiederkehr seines Todestages**. Alois Wolf, udg. Tübingen 1993. (*ScriptOralia* 51)
- Sverrir Tómasson. **Vinveitt skemmtan og óvinveitt**. *Maukastella færö Jónasi Kristjánssyni fimmtingum* 10. apríl 1974. Rvík 1974, 65-68.
- Uiset, Tor. **Det genetiske forholdet mellom Ágrip, Historia Norwegiæ og Historia de Antiquitate Regum Norwagensium**. En analyse med utgangspunkt i oversettelseteknikk samt en diskusjon omkring begrepet 'latinisme' i samband med norrøne tekster. Oslo 1983.
- Whaley, Diana. **Heimskringla. An Introduction**. London 1991.
- Whaley, Diana. **The Kings' Sagas. Viking Revaluations**. *Viking Society Centenary Symposium 14-15 May 1992*. Anthony Faulkes og Richard Perkins, udg. London 1993, 43-64.
- Würth, Stefanie. **Elemente des Erzählens. Die Þættir der Flateyjarbók**. Basel u. Frankfurt a.M. 1991.

